

Editorialist invitat ... Éditorialiste invité ... Invited Editorialist

Hermina G. B. ANGHELESCU

Traian Brad, omul și bibliotecarul

Deși trecut în neștiință, Traian Brad va rămâne veșnic printre noi, bibliotecarii de limbă română. Această sintagmă îi îngemănează pe cei care slujesc cartea atât în Țară cât și peste Prut, în Moldova ex-sovietică. Traian Brad va rămâne în biblioteconomia română ca un deschizător de drumuri în perioada imediat următoare căderii regimului Ceaușescu.

L-am vizitat pe Traian la Cluj, în iulie 1997, pe când Biblioteca Județeană "Octavian Goga" se afla în clădirea tribunalului, amenințată să fie evacuată dintr-o clipă într-alta. Pe atunci primise aprobarea de construire a noului sediu — un ideal ambițios în perioada de inflație post comunistă, când bugetul aprobat la începutul anului nu însemna mai nimic din primăvară pînă-n toamnă. Bătea neobosit cărările spre Consiliul Județean și Ministerul Culturii, pentru suplimentări de fonduri. Fiecare leu obținut reprezenta un câștig, un gram de beton pentru noua "casă a cărții" din Cluj.

L-am vizitat din nou în august 1998, împreună cu un grup de profesori americani. Am fost cu toții oaspeții Bibliotecii Județene din Cluj, care a găzduit seminarul Managementul de bibliotecă: Strategii pentru secolul XXI. Deși prins cu o sumedenie de treburi administrative, își găsea timp să stea și în sala în care lectorii americani făceau prezentări. Voia să afle ce metode folosesc managerii americani pentru a face din bibliotecile lor publice adevărate focare de informație, la dispoziția întregii comunități.¹ Nu știu câte lucruri noi a aflat Traian de la americani. Cert este însă că americanii au avut ilustrarea concretă a punerii în practică, la Cluj, a tuturor teoriilor expuse de ei participanților veniți din toată România.

Traian a fost și va rămâne simbolul managerului de bibliotecă din România de după 1990, lider înzestrat cu aptitudini manageriale de netăgăduit, bătaios, vizionar și devotat cauzei cărții.

M-a invitat la Zilele Blaga din mai 2001 — o manifestare care a dobândit amploare internațională datorită strădaniei sale. Implicarea directă a Bibliotecii Județene din Cluj și a directorului ei în acest eveniment, ce capătă o și mai mare amploare cu fiecare nouă ediție, asigură vizibilitatea instituției

Bibliotecii în viața culturală a urbei și a nației (între timp, biblioteca fusese dislocată din precarul sediu al tribunalului și funcționa, cu activitate restrînsă, în filialele din oraș, iar direcția opera dintr-o garsonieră de bloc, pusă la dispoziție de constructor). Deși prins pînă peste cap cu primirea oaspeților, cu sesiunile de

¹ Traian Brad, "Cuvânt dinainte" la volumul *Management pentru viitor: Biblioteci și arhive*, Hermina G.B. Angheliescu & Istvan Kiraly (red.), Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2000, pp. 7-8.

prezentări, cu decernarea premiilor, Traian a găsit o dimineață însorită ca să-mi arate “casa cea nouă”, la temelie careia și-a zidit sufletul.

Am pornit cu mașina lui spre bulevardul Dorobanților. Traian nu scotea o vorbă. Aștepta să vadă ce reacție voi avea eu la vederea clădirii. Trebuie să mărturisesc că mă așteptam la ceva mult mai modest, mă așteptam să văd ceva de dimensiunea unui bloc de patru etaje. Ce surpriză să văd o clădire impunătoare, bine conturată, cu identitate arhitecturală, cu personalitate! Am inspectat-o împreună, încăpere cu încăpere, de la adăpostul antiatomic și sala mașinilor din subsol, holul de intrare, săli de lectură și depozite, pînă la birourile administrative, pasarela ce unește cele două corpuri, amfiteatrul și terasa de pe acoperiș. Am discutat detalii tehnice legate de lifțuri, geamuri, instalații de încălzire și aer condiționat, acces pentru persoane cu handicap, locuri de parcare, cabluri pentru computere, precum și detalii estetice legate de mobilier, culoarea marmurei, elemente de finisare interioară și exterioară, prezența unui spațiu pentru recepții și cafenea. Îi vedeam ochii strălucind de bucurie, îi citeam pe față satisfacția visului împlinit. Ce păcat că nu a apucat să participe la vernisajul acestui lăcaș de cultură și informare cu care a înzestrat municipiul și județul Cluj!

M-am întors la Cluj în iulie 2002. Casa era gata, însă Traian nu mai era... Urcînd pe treptele Bibliotecii, am simțit un gol. Am trecut în revistă toate momentele petrecute împreună, de cînd îl cunoscusem. Am realizat că Traian este primul prieten bibliotecar pe care l-am pierdut. În mod paradoxal prietenia noastră s-a conturat după ce eu am plecat în America. L-am văzut mai des după ce am venit în SUA decît îl vedeam cînd eram în țară. Ultima oară am vorbit la telefon înainte de Crăciun, în decembrie 2001. Eram în prima mea vizită la Chișinău, trimisă de Departamentul de Stat al SUA să conferențiez pe teme de biblioteconomie și să mă familiarizez cu sistemul de bibliotecă din Moldova. Eram în biroul Verei Osoianu, directorul adjunct al Bibliotecii Naționale a Moldovei, cînd a sunat Traian, cu urări de bine pentru anul 2002. Am vorbit puțin, timp în care mi-a spus că lucra la ultimele retușuri la manuscrisul cărții sale, *Lectura și biblioteca publică la Cluj*. Aveam la Detroit o copie a acestui manuscris, pe care mi-o dăduse în mai. Este plină de adnotări și sugestii, pe care nu avusesem timp să i le transmit. Fugit irreparabile tempus...

Oriunde mergeam la Chișinău, numele lui Traian se ivea în conversații. Bibliotecarii vorbeau despre el ca despre un supraom din Țară, un ambasador cultural, un sprijinitor al românismului în Moldova, a cărei identitate națională fusese ștearsă de-a lungul timpului de tăvălugul sovietic. Bibliotecile românești înființate și înzestrate cu mii de volume în limba română stăteau mărturie a inițiativei și eforturilor lui Traian Brad, între alții, de a reda Moldovei seva românească. Un adevărat patriot și confrate de bresală, Traian făcuse o tradiție din a ajuta bibliotecarii moldoveni care veneau la manifestări la Cluj și pe care îi vizita la ei acasă cu diverse ocazii. La sfîrșitul lui august 2002 trebuia să meargă la Chișinău ca să participe la sărbătoarea limbii române și la aniversarea a 170 de ani de la înființarea Bibliotecii Naționale a Moldovei. Am revenit la Chișinău la început de august 2002 și i-am găsit pe bibliotecarii moldoveni îndoliați de pierderea acestui neobosit susținător al cauzei lor. Mulți fuseseră la Cluj, pentru a-l însoți pe fratele lor pe ultimul drum. Reîntorși acasă, au închinat colegului dispărut prima parte a numărului din iulie al *Gazetei bibliotecarului* cu rubrica “La despărțirea de Traian Brad”.² Traian trimisese la Chișinău și textul unui articol ce urma să fie publicat în numărul omagial al revistei *Bibliotecii Naționale a Moldovei*, *Magazin*

² *Gazeta bibliotecarului*, 7 (2002):1-4.

bibliologic. Textul nu era în varianta finală, era încă în lucru, nu-i dăduse nici titlu. Din această cauză a fost publicat drept "Articol fără titlu".³

O altă contribuție a lui Traian Brad la cauza biblioteconomiei românești constă în consfințirea identității profesionale a meseriei pe care o îmbrățișase. În primele luni de după Decembrie 1989, în biroul directorial de la Biblioteca Națională de la București (pe atunci, încă Biblioteca Centrală de Stat), Traian dezbătea cu colegii din Capitală oportunitatea înființării asociației profesionale ce avea să se numească Asociația Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice din România (ABBPR), al cărei președinte era în momentul în care s-a stins din viață [nu sunt sigura!!! Corectati daca trebuie]. Nu s-a mulțumit cu atât: a militat continuu și neobosit pentru unirea cu bransa bibliotecarilor români din învățământ și a înfăptuit federalizarea celor două asociații, nu cu mult timp înainte de fulgerătoarea-i dispariție.

Traian Brad lucra contra cronometru. Înlăuntrul său știa că zilele îi sint numărate. Doctorul îl prevenise că lupta cu un diagnostic necrușător. În loc să se preocupe de propria-i sănătate, a acordat prioritate nobilului său țel: BIBLIOTECA. Nu s-a lăsat răpus de boala neiertătoare pînă ce nu a văzut cele

trei coordonate ale existenței sale profesionale definitive: Biblioteca Județeană Cluj, monografia bibliotecii și a lecturii în Cluj și federalizarea celor două asociații ale bibliotecarilor din România. Aceste trei puncte deținătorii ale moștenirii lăsate de Traian biblioteconomiei românești se îngemănează cu contribuția sa la reînfrățirea cu bibliotecarii de peste Prut, la afilierea și integrarea bibliotecilor publice românești și moldovene la programe europene de genul PULMAN și PubliCA, la deținerea unei strategii coerente de dezvoltare a bibliotecilor publice ca centre de informare comunitară.

În iulie 1997, pe cînd lucram la disertația mea cu titlul Biblioteci publice în România modernă și contemporană: Moșteniri ale modelelor franceze și influențelor sovietice, 1830-1990,⁴ l-am intervievat pe Traian Brad. Plin de optimism, a conchis: "avem posibilitatea să recuperăm timpul pierdut".⁵ Aceasta a fost deviza care l-a animat și călăuzit pînă la ultima suflare. Nu a precupețit nici un moment și nici un efort pentru recuperarea ramînerii în urmă a bibliotecilor românești după aproape jumătate de secol de comunism.

Se cuvine ca memoria lui Traian Brad să fie cinstită de întreaga breaslă a bibliotecarilor din România, de pildă, prin înființarea unui premiu "Traian Brad", care să fie acordat anual unui bibliotecar, din indiferent ce tip de bibliotecă, pentru că va fi dovedit reale aptitudini manageriale, creativitate și dăruire în promovarea bibliotecii ca instituție de cultură și informare. Deja, filiala din cartierul Mănăștur a Bibliotecii Județene din Cluj poartă azi numele "Traian Brad". Mai propun ca amfiteatrul din noul sediu al bibliotecii pe care a ctitorit-o să fie numit "Traian Brad" și să fie ornat cu un bust al Bibliotecarului Traian Brad. Așa va fi el veșnic prezent, din neînființă, la toate manifestările culturale și profesionale, naționale și internaționale, pe care această aulă le va găzdui.

**Detroit, Michigan
Octombrie 2002**

³ Traian Brad, ["Articol fara titlu"], *Magazin bibliologic*, 3(2002):23-25.

⁴ Hermina G.B. Anghelescu, *Public Libraries in Modern and Contemporary Romania: Legacy of French Patterns and Soviet Influences, 1830-1990*, University of Texas at Austin, 2000.

⁵ Interviu cu Train Brad, Cluj, 4 iulie 1997.